

Damjana ZAVIRŠEK HUDNIK
 Špela NARDONI KOVAČ
 Miha KAJZELJ
 Marjeta MOHORIČ PETERNELJ

Urejanje odprtih javnih površin na Jezerskem – vidna podoba kraja kot osnova za razvoj

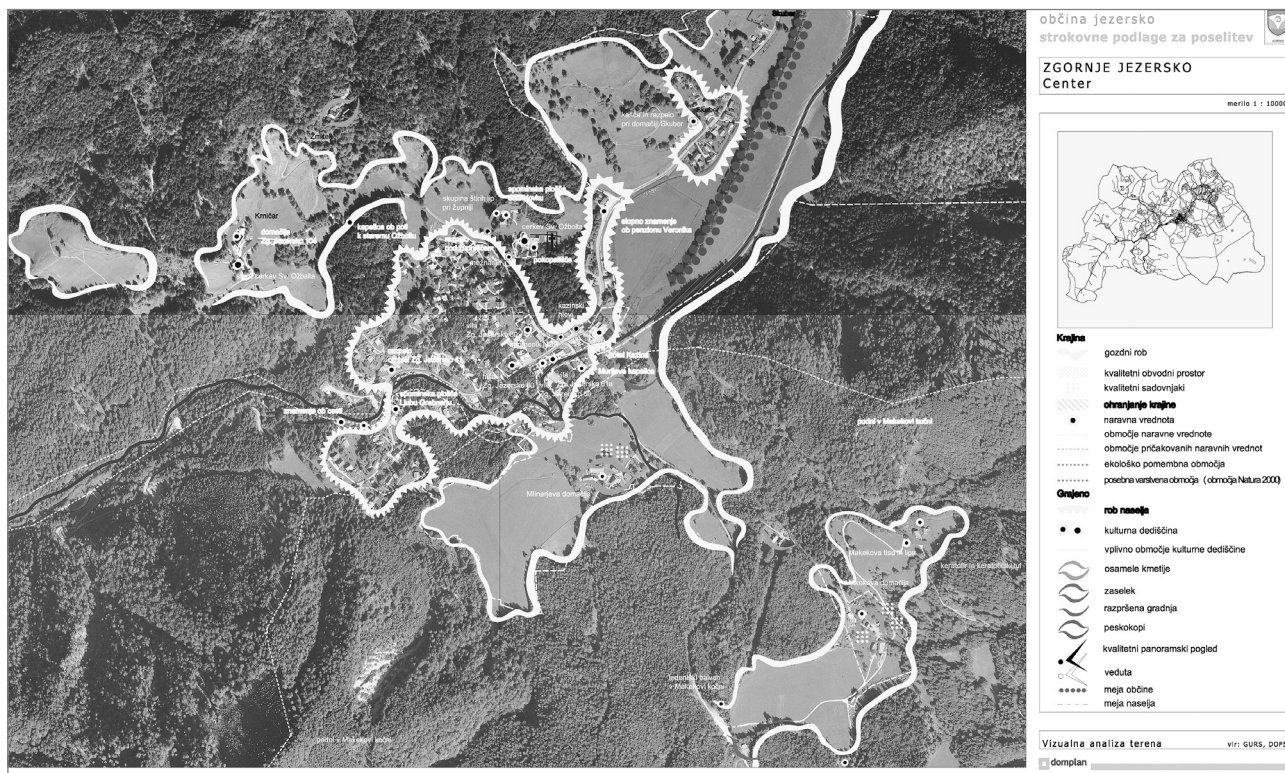
Turizem se je na Jezerskem začel razvijati konec 19. stoletja. V tej visoko ležeči in odmaknjeni alpski dolini so kot prvi gostje prevladovali Čehi, takratni lastniki tovarn na Kranjskem. Število turistov se je povečevalo do prve svetovne vojne in nato ponovno po letu 1935. V tem času je imel kraj več turističnih postelj kot današnji turistični center Davos.

Če so v času pred drugo svetovno vojno na Jezerskem letovali premožnejši

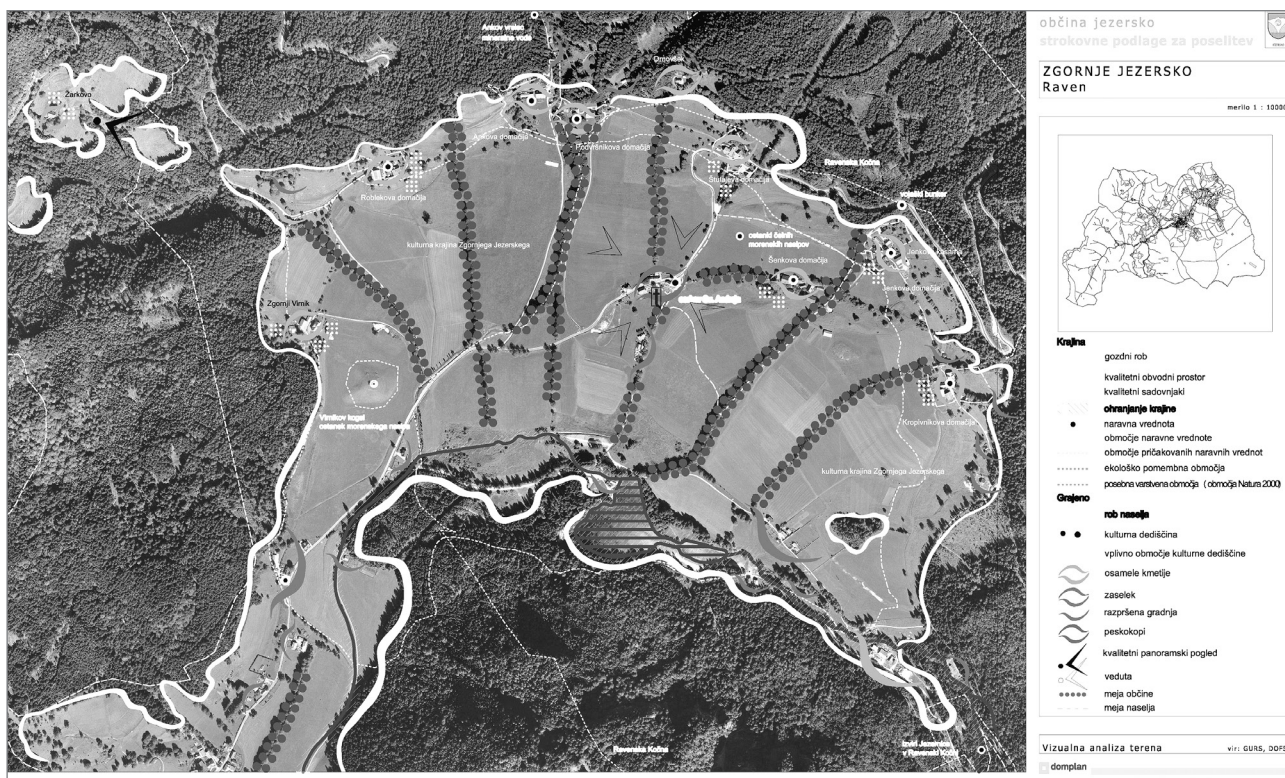
ljubitelji gora, miru in spokojnosti, se je to po njej popolnoma spremenilo. Zasebne sobe so bile nacionalizirane in spremenjene v vojaška in druga stanovanja. Med letoma 1953 in 1982 je v kraju delovala bolnišnica za očne bolezni in Jezersko je veljalo za klimatsko zdravilišče, razvit pa je bil tudi socialni turizem.

V zadnjem desetletju poskušajo na Jezerskem ponovno pritegniti obiskovalce – predvsem tiste, ki se želijo izogniti

večjim turističnim središčem ter iščejo neposrednejši stik z naravo in lokalnimi prebivalci. Ponuditi jim želijo rekreativni, gorniški in izletniški turizem s ponudbo lokalnih kmetij. Tovrstni obiskovalci iščejo nekaj drugačnega – ne zanimajo jih klasični »turistični produkti«, ampak si želijo svobodo, da jih ustvarjajo sami. Tem zahtevnim gostom je v kraju treba zagotoviti ustrezno infrastrukturo.

Slika 1: Strokovne podlage za poselitev – Zgornje Jezersko – center

Slika 2: Strokovne podlage za poselitve – Raven

Osnova za razvoj podobe kraja in dejavnosti v njem je njegovo celovito prostorsko načrtovanje. Čeprav občinska uprava nima popolnoma začrtane vizije razvoja, je oblikovanje jasne in prepoznavne vidne podobe gorskega kraja določila za temelj, na katerem poskuša graditi njegov razvoj.

Za Jezerško je v pripravi nov občinski prostorski načrt, ki predvideva sonaravni razvoj kraja in dejavnosti v njem. Temeljno načelo prostorske strategije Občine Jezerško je vzdržan prostorski razvoj, kar pomeni zagotavljanje take rabe prostora in prostorskih ureditev, ki ob varovanju okolja, ohranjanju narave in trajnostni rabi naravnih dobrin, ohranjanju kulturne dediščine ter drugih kakovosti naravnega in bivalnega okolja omogoča zadovoljitev potreb sedanje generacije brez ogrožanja prihodnjih.

Kulturna krajina Jezerskega z značilnim poselitvenim vzorcem na območju nekdanjega odtekelega ledeniškega jezera je do danes dokaj dobro ohranjena. Obdajajo jo gorski masivi, na eni strani

Karavanke in na drugi Kamniško-Savinjske Alpe. Poselitveni vzorec tvorijo samotne kmetije v obliki celkov, ki so pahljačasto razporejene po robu naravnega amfiteatra, in značilne jesenove živice, ki se od kmetij žarkasto sproščajo proti nekdanjemu dnu jezera.

Kompleksi domačij in njihova umestitev v prostor, značilna parcelacija, sistem potokov, jesenovih mejic in živic, morene in druge reliefne značilnosti, gozdni rob ter značilni pogledi na prostorske dominante (naravne in kulturne), samotne kmetije s pripadajočimi zemljišči v celkih z ohranjenimi visokodebelnimi sadovnjaki in suhimi travišči na senožetih ter s starimi drevesi, predvsem lipami, so dobro ohranjeni. Pestrost ohranjenega in negovanega naravnega okolja in bogata kulturna dediščina so dobra osnova za razvoj sonaravnega turizma ter spodbujanje razvoja trajnostnih oblik rekreacije in dejavnosti, ki so usklajene z naravnimi danostmi.

Osnutek občinskega prostorskega načrta predvideva razvijanje pristočasnih

dejavnosti, ki ne zahtevajo posebne rekreacijske infrastrukture v smislu kulturnega turizma (na primer tematske poti), oživitve tradicionalnih obrti, dejavnosti kmetij in kulinarne ponudbe. Razvoj turizma naj poteka v smeri povezav posameznih domačij z arhitekturno, etnološko in s kulturno potjo. Kmetije, vključene v sistem poti, s ponudbo domačih pridelkov in izdelkov ter z možnostjo nastanitve v preurejenih objektih, ki niso v uporabi. Novogradnje in ureditve naj bodo skladne s tipološkimi zakonitostmi lokalne arhitekture in naravne krajine, zgrajene iz avtohtonih materialov. Ohranijo se gručasta poselitve, merila in razmerja objektov, njihova oblika, pročelja in strehe.

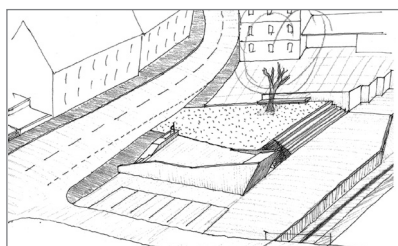
Že kratek pregled uspešnih turističnih krajev pokaže, da so za njihovo privlačnost zelo pomembni uredenost, opremljenost in »živost« odprtih javnih površin, ki so namenjene prebivalcem in obiskovalcem. Čeprav ima kraj stoletno tradicijo turizma, se v njem niso izoblikovali javni prostori za druženje na prostem. Delno je to posledica spe-

cifičnega podnebja z dolgo zimo, delno pa tudi introvertiranega značaja prebivalcev. Eden od ciljev v razvoju kraja so urejene odprte javne površine.

Idejna zasnova je obsegala urejanje značilnih ambientov Jezerskega: območje ob deželnem kamnu v dolini Kokre, nov osrednji trg, gozdno jaso ob avtobusni postaji in tematsko pot med središčem kraja Zgornje Jezersko in Planšarskim jezerom kot najprivlačnejšo točko za obiskovalce. V tej idejni zasnovi so podani predlogi za oblikovanje avtentičnih ureditev javnih površin, ki bi obiskovalce usmerjale k spoznavanju bogate naravne in kulturne dediščine kraja, prebivalcem pa omogočale bivanje in druženje v kakovostno oblikovanem javnem prostoru. V skladu z novo podobo javnih prostorov je bila oblikovana urbana oprema (klopi, koši za smeti, ograje in označevalne table turistične infrastrukture).

Ureditev krajevnega središča

S predlagano ureditvijo središča bi kraj dobil kakovosten odprt javni prostor, ki bi omogočal izvedbo krajevnih prireditev, turističnih dejavnosti ter druženje prebivalcev in obiskovalcev na prostem. V idejni zasnovi je predvidena razdelitev osrednje javne površine v kraju na oblikovno in višinsko poudarjen element razgledne ploščadi in na trg za prireditve, ki se odpira proti goram. Glavni simbolni element trga je velika obstoječa lipa, pod njo dolga klopa. Urejanje se nadaljuje proti občinski stavbi. Pred njo je na obeh straneh ceste predvideno avtobusno postajališče. Ureditev ob avtobusnem postajališču se nadaljuje na

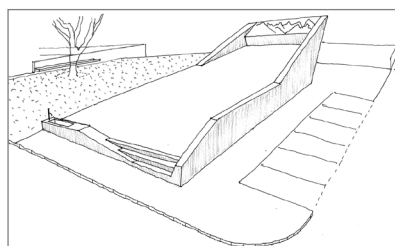
Slika 3: Ureditev krajevnega središča

gozdno jaso nad cesto, ki postane del urejenih zelenih površin kraja.

Tematska pot med središčem Jezerskega in Planšarskim jezerom je zasnovana po trasi fosilnega izгона Jezernice. Vsebinsko se navezuje na ledeniški nastanek Jezerskega in izvor krajevnega imena. Geografsko-naravoslovne vsebine obiskovalcu predstavljajo zgodovino Jezerskega, njegovih prebivalcev ter naravne in kulturne posebnosti konkretnih pojavov ob poti. Posamezne točke so zaradi svojih značilnosti posebej urejene in opremljene z urbano opremo (informacijska tabla, klopa, miza in koš).

Pot se začne v središču Jezerskega, za občinsko stavbo, kjer bodo obiskovalci s pomočjo velike panoramske in informativne table dobili vse osnovne informacije o kraju in tematski poti. V nadaljevanju poti so na devetih mestih postavljene manjše informativne table, na določenih odsekih z lepim razgledom ali ambience so klopi in mize, na križiščih poti pa dodatne usmerjevalne table.

Pri Planšarskem jezeru je ponovno umeščen nekoliko večji informativni plato, saj gre za območje največje koncentracije obiskovalcev, kar pomeni, da bo za določene obiskovalce to mesto vstopna točka na tematsko pot. Pot se konča ob robu Planšarskega jezera. Zasnovana je sonaravno, upošteva obstoječe poti, na mestih, na katerih je prehodnost za vozičke ali gibalno ovirane otežena, je predvidena peščena izravnava. Pot je po vsej dolžini enostransko zamejena s smrekovimi oblicami. Potek poti je tako

Slika 4: Osrednji trg kot prostor za druženje in prireditve in razgledna točka

označen, hkrati pa je poseg v naravno okolje minimalen.

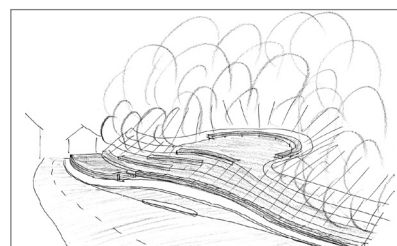
Cilj zasnove je nadgraditev sprehoda v celovito estetsko doživetje – izobraževalne informacije o geografskem in geološkem razvoju doline in kraja dopolniti z usmerjanjem pozornosti sprehajalcev na kakovostne prostorske ambience, dolge poglede v okolico.

Počivališče ob reki Kokri in ureditev ob deželnem kamnu

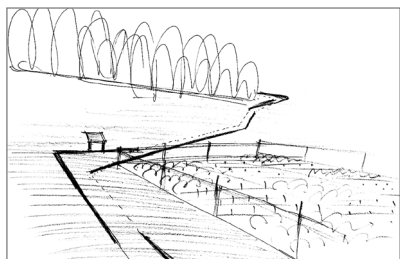
V dolini reke Kokre, ob deželnem kamnu, ki je nekoč označeval mejo med Koroško in Kranjsko, je predvidena ureditev občestnega počivališča, na katerem bo mogoč postanek avtomobilov, ogled deželnega kamna in počitek ob reki. Deželni kamen je prostorsko utešnjen ob cesti, dostop do njega pa ni varen za obiskovalce. Z umestitvijo kamna na poudarjen pas, ki predstavlja nekdanjo mejo, z ureditvijo varnega dostopa do njega in s postavitvijo informativne table bo kraj pridobil novo turistično točko. Poleg parkirišča je na območju predvidena ureditev počivališča z mizo in dolgo klopjo na ravni prodne terase reke Kokre.

Urbana oprema

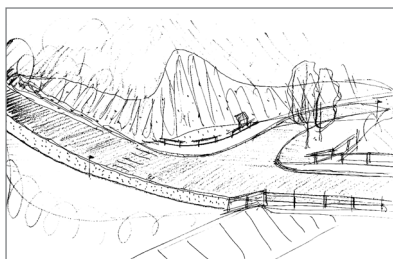
Celovit pristop k urejanju predvideva tudi zasnovo urbane opreme, ki bo skladna s podobo kraja in bo sledila potrebam sodobnega obiskovalca. Osnovni elementi opreme so klopa, miza in smetnjak. Oblikovanje se z uporabo materiala navezuje na lokalne danosti – bogastvo lesa. Klopa kot osrednji element je oblikovana iz masivnega lesa z dodatkom kovine. Zasnovana je

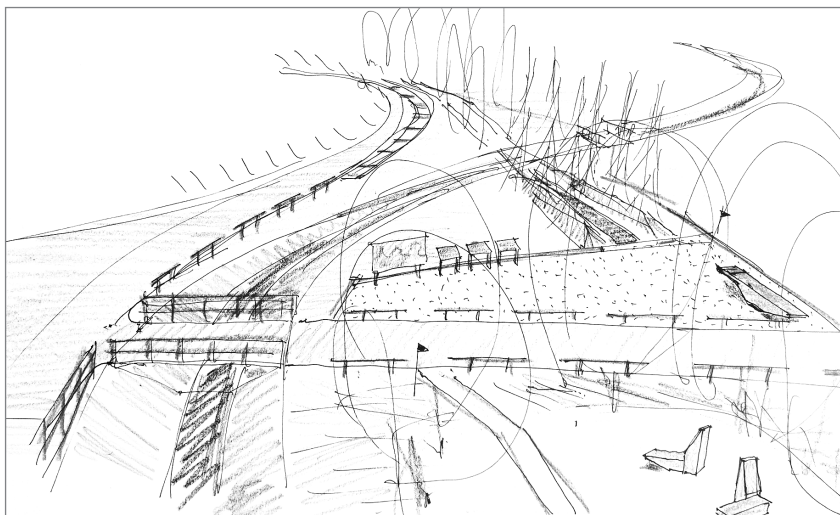
Slika 5: Ureditev ob avtobusnem postajališču

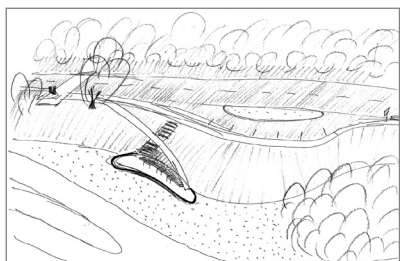
Slika 6: Pot preko travnika do izгона

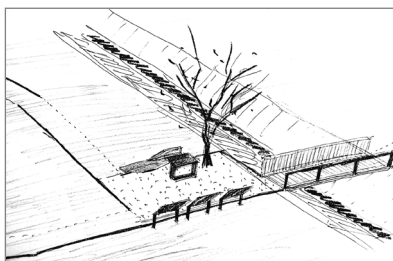
Slika 7: Pot mimo morene

Slika 8: Ureditev pred Planšarskim jezerom

Slika 9: Počivališče ob reki Kokri in ureditev ob deželnem kamnu

Slika 10: Osnovi elementi urbane opreme: klop, miza in tabla za informacije

v različnih dolžinah, z naslonjalom ali brez njega – tako se lahko prilagodi različnim okoliščinam in potrebam v prostoru. Miza in smetnjak sta iz surovega ploščatega železa, z dodatkom lesa. Oblikovanje je sodobno, vendar izčiščeno vsega nepotrebne, zato se zlahka vključuje v naravni ambient gorskega prostora.

Jezersko je le eden od potencialnih slovenskih turističnih biserov. Njihove skupne značilnosti so izjemne naravne danosti prostora, bogata zgodovina, veliko drobnih neokrnjenih ambientov in večinoma malomaren odnos do njih. Temelj razvoja kraja vidimo v prepoznavnosti naravnih in prostorskih vrednot ter spoštljivi in subtilni nadgradnji obsto-

ječega kakovostnega okolja po principu ustvarjanja sožitja med danostmi in posegi v prostor. Ta naj ne izhaja iz romantičnega ponavljanja elementov iz preteklih obdobj, ampak v njihovi sodobni interpretaciji.

Naročnik:

Občina Jezersko

Avtorji idejne zasnove urejanja odprtih javnih površin in urbane opreme:

Miha Kajzelj

Špela Nardoni Kovač

Damjana Zaviršek Hudnik

Skice:

Miha Kajzelj

Avtorici osnutka občinskega prostorskega načrta:

Marjeta Mohorič Peternelj

Andreja Škerjanc

.....
Damjana Zaviršek Hudnik, univ. dipl. inž. arh.
Rožna dolina, Cesta XV/14, Ljubljana
E-pošta: damjana.zavirsek@hiserise.si

Špela Nardoni Kovač, univ. dipl. inž. arh.
Rožna dolina, Cesta XV/14, Ljubljana
E-pošta: spela.nardoni@hiserise.si

Miha Kajzelj, univ. dipl. inž. arh.
Resljeva cesta 33, Ljubljana
E-pošta: miha.kajzelj@guest.arnes.si

Marjeta Mohorič Peternelj, univ. dipl. inž. arh.
Grajska pot 15, Škofja Loka
E-pošta: marjeta.mohoric@domplan.si